

HARFİ VE TEFSİRİ TERCÜMENİN İŞLEVSELLİĞİ VE AKTÜEL DEĞERİ

Abdülcélil BİLGİN*

ÖZET

Usûlü't-Tefsir ve Ulûmu'l Kur'ân ile ilgili eserlerde, Kur'ân'ın başka dillere çevirisi incelendiğinde genel olarak iki tür çeviriden bahsedildiği görülmektedir: Harfî ve tefsirî tercüme... Müellifler, harfî tercümenin, çeşitli nedenlerle, Kur'ân-ı Kerim için mümkün olamayacağını ittifakla kabul ederken; en uygun yöntemin, daha işlevsel ve kolay olduğu gerekçesiyle tefsirî tercüme olduğunu belirtirler. Bizce de Kur'ân'ı başka dile çevirme konusunda harfî tercüme işlevsel bir değere sahip değildir; ancak tefsirî tercüme de gerektiği kadar işlevsel ve aktüel bir değere ulaşamamıştır. Nitekim Kur'ân'ın Türkçe çevirilerine baktığımızda; birçok mealde, tefsirî tercüme yönteminin işlevsel bir değer kazanmadığını; önemli oranda harfî tercüme yönteminin uygulandığını, ama başarılı olunamadığını görürüz.

Anahtar Kelimeler: Kur'ân, Tercüme, Harfî Tercüme, Tefsirî Tercüme.

ABSTRACT

The functionality of Literal and interpretive Translations of Quran and Their Actual Value

When we examine the translation of Qur'an into foreign languages in Works called Tafsir Methodology (usul al-tafsir) and Sciences of the Qur'an (ulum al Qur'an), we can see roughly two kind of translations: Literal and interpretive translation. The authors agree with that it is impossible, for various reason, to translate Qur'an into foreign language literally but they imply that the most appropriate method for translation of Qur'an is interpretive translation on account of its functionality and ease. We agree that the literal translation is not functional in respect to translation of Qur'an into foreign language. Also the interpretive translation has not reached to functional and actual point adequately, too. As a result, when we look at The Turkish translations of Qur'an, we can see that the interpretive method is not enough efficient and while literal method has occupied an important place in Qur'an but unsuccessful.

Key Words: Qur'an, Translation, Literal Translation, Interpretive Translation

Giriş

Farklı dilde konuşan unsurların İslam'a girmesiyle; Kur'ân-ı Kerim'in başka dillere tercümesi, yapılacak tercümelere uygulanacak en uygun yöntemin hangisi olacağı, ilgili yöntemlerin zaaf ve avantajları gibi meseleler gündeme gelmiş, bu meselelerle ilgili çeşitli görüşler serdedilmiştir. Kur'an, aktüel değeri nedeniyle sürekli

---

* Yrd. Doç. Dr., Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Muş.

başka dillere tercüme edildiği için, çevirisi ile ilgili meseleler hep gündemde olmuş ve olmaya da devam edecektir.

Bu makalede, tefsir usulünün önemli konularından biri olan, Kur'ân'ın başka dillere, özellikle Türkçeye çevirisi üzerinde durmaya çalışacağız. Bu bağlamda, klasik ve asrî kaynaklardan istifadeyle öncelikle harfî ve tefsirî tercüme ile ilgili tartışma, görüş ve bilgileri aktaracağız. Daha sonra harfî ve tefsirî tercümenin Kur'ân'a uygulanabilirlik açısından işlevsel ve aktüel değerini ve bizi ilgilendiren yönüyle, özellikle Türkiye'de yapılmış meal çalışmalarındaki durumu ele alacağız. Makalemizin ana hedefi, Türkçe meallerde, adı geçen yöntemlerden hangisinin uygulanmaya çalışıldığını ve bu konuda ne kadar başarılı olduğunu tespit etmektir. Uygulanan yöntemi tespit ederken önyargılardan değil; herhangi bir tasnif söz konusu olmaksızın rastgele seçilmiş meallerden belirleyeceğimiz örneklerden hareket edeceğiz.

TERCÜME KELİMESİNİN SÖZLÜK VE TERİM ANLAMI

Çeviri, açıklama, şerh, yorum anlamlarına gelen tercüme sözcüğü,¹ kökü itibariyle dört harfli t-r-c-m/terceme ve üç harfli r-c-m/receme fiilleriyle ilişkilendirilmiştir.²

Terim olarak da dilden dile çevirmek, bir lafzı, sözü veya kelamı bir dilden diğerine aktarmak, çevirmek; anlamı bir dilden diğerine taşımak; bir dili diğer bir dille ifade etmek, yorumlamak anlamlarına gelen³ bu sözcük, bir kelamı, hedef dilde kaynak dildeki anlamını taşıyacak şekilde ifade etmek olarak tanımlanabilir.

Tercüme kelimesinin, yukarıda sıraladıklarımızın dışında daha spesifik anlamları da vardır. Kaynaklarda uzun uzadıya açıklanan spesifik anlamları şu şekilde özetlemek mümkündür:

1-Bihaber olan kişiyi haberdar etmek; sözü, sözden haberi olmayana ulaştırmak...

¹ İbn-i Manzur, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed, *Lisanu'l- Arab*, 3. Baskı, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1994, XII,66, "t-r-c-m" maddesi, s. 227 "r-c-m" maddesi.

² İbn-i Manzur, a.g.e., XII,66, "terceme" maddesi, s. 227 "receme" maddesi; Akk, Halid Abdurrahman, *Usulu't-Tefsir ve Kavaiduhu*, Daru'n- Nefais, Lübnan, 2007, s. 280; Cerrahoğlu, İsmail, *Tefsir Usulü*, T.D.V. , Ankara, 2006, s. 215; Demirci, Muhsin, *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, İFAV Yay. , İstanbul, 2009; Demirci, Muhsin, *Kur'ân ve Yorum*, Ensar Yay. , İstanbul, 2006, s. 302; Özel, Mustafa, *Kur'ân ve Tefsir Terimleri sözlüğü*, Kayihan Yay. , İstanbul, 2006, s. 160; Aydın, Davut, *Tefsir Tarihi, Çeşitleri ve Konulu Tefsir*, Işık Akademi Yay. , İstanbul, 2010, s. 26.

³ İbn-i Manzur, a.g.e., XII,66. ; Akk, a.g.e. , s. 461; Özel, a.g.e. , s. 160; Kurul; *Dini Kavramlar Sözlüğü*, D.İ. B. Yay. , Ankara, 2009, s. 567.

- 2-Kitapta herhangi bir konu başlığı/bölüm/bab.
- 3-Tercüme-i hal, biyografi.
- 4-Bir sözü aynı dilde açıklamak, yorumlamak.
- 5-Bir sözü başka bir dile aktararak açıklayıp yorumlamak.
- 6-Bir sözü başka bir dile aktarmak.⁴

Bu son tanım, tercümenin klasik anlamı olarak görülebilir. Örf'e göre de tercüme denince akla gelen şey budur. Ancak burada örf'ten kasıt, elit tabakanın jargonundaki karşılık değil; tedavülde yaygın olan kullanımdır.⁵

Kaynaklarda, yukarıda sıraladıklarımızdan özellikle altıncı maddeyle ilişkilendirilebilecek iki tercüme türünden bahsedilmektedir: Harfî/lâfzî/literal/müsavi tercüme ve tefsirî/manevi/anlama/yoruma dayalı tercüme. Konumuz açısından önem arz ettikleri için bu iki tercüme türünü kısaca açıklamakta yarar görüyoruz.

Harfî tercüme: Nazmında ve tertibinde aslına benzemesi, aslıyla uyum içinde olması ve onunla ahenkli bir bütün oluşturması gereken tercümedir.⁶ Bu tercüme türünde, referans metinle çevirisi arasında; kelimelerin konumu ve sayısı açısından eşitlik, tıpatıp, birebir aynılık, ne eksik ne de fazla tam bir karşılık beklenmektedir. Mütercim, referans metindeki cümlelerin kurgusunu ve anlamını detaylı bir şekilde, inceden inceye ele alır, anlar ve onu değiştirmeden, yorumlamaksızın, aynı şekilde başka bir dile transfer eder.⁷

Tefsirî tercüme: Harfî tercümenin aksine, nazmında ve tertibinde aslına birebir benzemesi gerekmeyen çeviridir.⁸ Bu tercüme türünde, referans metinle çevirisi arasında; kelimelerin konumu ve sayısı açısından eşitlik, tıpatıp aynılık, ne eksik ne de fazla tam bir karşılık beklenmemektedir.⁹ Tefsirî tercümede önemli olan, referans metnin taşıdığı anlamı en iyi şekilde, hedef dilde ifade etmektir. Bu tercüme türünde, esas üzerinde durulması gereken husus, kaynak dilin kurgusu, şekli, kelime sayısı değil; onun taşıdığı anlam ve anlamı aktarma meselesidir.

⁴ ez-Zerkani, Muhammed Abdülazim, *Menahilu'l-İrfan fi Ulumi'l-Kur'ân*, Daru'l-Fikr, Lübnan, 1996, II,78-79; Cerrahoğlu, a.g.e., s. 216; Demirci, a.g.e., s. 303; Ayduz, a.g.e., s. 26.

⁵ ez-Zerkani, a.g.e., II, 79.

⁶ ez-Zerkani, a.g.e., II, 80; Zehebî, Muhammed Hüseyin, *et-Tefsir ve'l-Mufessirûn*, Mektebetu Vehbe, Kahire, 1995, I,25; Cerrahoğlu, a.g.e., s. 217; Demirci, a.g.e., s. 304; Paçacı, Mehmet, *Kur'ân'a Giriş*, İSAM Yay., İstanbul, 2006, s. 144; Çiçek, Halil, *20. Asırda Kur'ân İlimleri Çalışmaları*, Timaş Yay., İstanbul, 1996, s. 232.

⁷ ez-Zerkani, a.g.e., II, 80; Zehebî, a.g.e., I,25; Cerrahoğlu, a.g.e., s. 217; Paçacı, a.g.e., s. 144.

⁸ ez-Zerkani, a.g.e., II, 80; Zehebî, a.g.e., I,26; Cerrahoğlu, a.g.e., s. 217.

⁹ ez-Zerkani, a.g.e., II,80; Zehebî, a.g.e., I,26.

HARFİ VE TEFSİRİ TERCÜME'NİN KUR'ÂN'A UYGULANABİLİRLİĞİ

a) Harfî ve Tefsirî Tercüme'nin Kur'ân'a Uygulanabilirliği ile İlgili Görüşler

Konumuzla ilgili açısından üzerinde durulması gereken bir başka husus Kur'ân'ın başka dillere tercüme edilip edilemeyeceği meselesidir. Cevazı açısından Kur'an'ın tercüme edilip edilemeyeceği tarihte tartışılmışsa da,¹⁰ günümüzdeki fiili durum, ilgili tartışmayı gereksiz kılacak bir boyut kazanmıştır. Zira bugün dünyanın çeşitli dillerine tercüme edilmiş yüzlerce Kur'an çevirisinin varlığı bilinen bir gerçektir.¹¹ Bu realite, Kur'ân'ın başka dillere tercüme edilebileceği konusunda, Müslümanlar arasında örtük ama fiili bir icmanın varlığına delil olarak kabul edilebilir. Bu sebeple, günümüzde bu konuyu tartışmanın herhangi bir fayda sağlamayacağı açıktır.

İslam âlimleri, harfî tercümenin Kur'an'a uygulanamayacağı konusunda hem- fikirdirler. Bu konuda icma' vardır.¹² İlgili eserlerde konuyla ilgili çok açık ve net verilere ulaşmak mümkündür. Örneğin Paçacı, konuyu özetler nitelikte şöyle demektedir: "Metne bağlı veya harfî harfine tercüme, bilimsel ve hukuki eserler için kolay ve pratik bir seçenekte de bunun edebi eserlerde ve özellikle Kur'ân-ı Kerim'de uygulanması son derece güç, hatta bazen imkânsızdır. Çünkü Allah'ın mu'ciz kelamı olan Kur'ân'ı fesahat belagat, îcâz ve üslubuyla başka bir dile çevirmek imkânsızdır."¹³ Akk ise, kitabında ilgili konunun başlığını "Kur'an'ın harfî tercümesi, insan gücünü aşar.", diye belirlemiştir.¹⁴ Bu şekildeki bir başlık bile tek başına, bu konudaki eğilimlerin yönünü belirlemeye yetmektedir. Zerkani, harfî tercümesinin imkânsızlığı sadedinde İsrâ suresinin 29. ayetini ayrıntılı bir şekilde inceler:

"وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسِطِ ..."

Eğer bu ayeti, harfî tercüme yöntemiyle çevirirsen; kelimelerin düzen ve tertibine karışmaksızın, hiç birini atlamadan, sırasıyla tüm kelime ve edatları kullanarak; "ellerin boyna bağlanmasının da olabildiğince açılmasının da yasaklandığı" şeklinde tercüme edersen, ama böyle bir çeviriden, yasağa konu olan

¹⁰ Altıntaş, Halil, *Kur'an'ın Tercümesi ve Tercüme ile Namaz Meselesi*, T.D.V. Yay. , Ankara, 2001; Cerrahoğlu, a.g.e. , s. 217; Paçacı, a.g.e. , s. 143.

¹¹ Hamidullah, Muhammed-Yaşaroğlu, Macit, *Kur'ân Tarihi*, D.İ.B. , Yay. , Ankara, 1991, II. Ve III. Bölüm; Okiç, M. Tayyib, *Tefsir ve Hadis Usulünün Bazı Meseleleri*, Nun Yay. , İstanbul, 1995; Albayrak, Halis, *Tefsir Usulü*, Şule Yay. , İstanbul, 1998, s. 163.

¹² ez-Zerkani, a.g.e., II,80-81; Akk; a.g.e. , s. 467; Cerrahoğlu, a.g.e. , s. 217; Öztürk, Mustafa, *Meal Kültürümüz*, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2008, s. 33-34-35; Gürbüz, Faruk, *Tercüme Problemleri ve Mealler*, İnsan Yay., İstanbul, 2004, s. 77.

¹³ Paçacı, a.g.e. s. 144.

¹⁴ Akk, a.g.e., s. 467.

şeylerin “cimrilik ve israf” olduğu anlaşılmaz. Ayeti, tefsirî tercüme yöntemiyle çevirmek istersen önce metni okuyup iyice anlar, sonra onu, yasaklanan şeylerin “cimrilik ve israf” olduğunu vurgulayacak şekilde tercüme edersin.¹⁵ Harfî tercümenin imkânsızlığı konusunda ittifak eden âlimler, Kur’ân için en uygun çevirinin tefsirî/manevi/anlama/yoruma dayalı tercüme olabileceğini beyan etmişlerdir. İlgili görüşleri kısaca şu şekilde toparlamak mümkündür: Harfî tercümenin imkânsızlığı, edebi sanatlarla bezenmiş belîğ ifadeleri misliyle başka bir dile çevirmenin, her bir harf, edat, zamir v.b. anlamı etkileyen unsurları, eksiksiz ve doğru bir şekilde hedef dile yansıtmanın zorluğu gibi nedenlerle Kur’an’ın ancak tefsirî tercümesi yapılabilir. Nitekim mütercimlerin tercih ettikleri yöntem, tefsirî tercüme yöntemidir. Çünkü tefsirî tercüme, diğerine göre daha kolaydır.¹⁶

Elimizde mevcut birçok mealde, harfî tercüme yönteminin izlenmiş olması, bizce, konuyla ilgili olarak âlimlerin kaynaklardan naklettiğimiz söz konusu icmânı zayıflatan bir durum değil, tashihe muhtaç bir tercihtir.

Kur’ân’ın harfî tercümesinin imkânsızlığı konusunda söylenebilecek fazla bir şey olmadığı kanaatindeyiz. Kaldı ki sıradan bir metnin bile harfî harfine tercümesini yapabilmek, dillerin insanlara sunduğu imkânları olabildiğince sınırlandırmakta ve mütercimlerin yetenek ve gücünü çoğu kez aşmaktadır. Dillerin cümle kurgusu ile ilgili yapısal farklılıklarını; tepki, ünlem, hayret, sevinç, üzüntü durumlarıyla ilişkili doğal yapılarını, milletlerin gelenek ve kültürünün konuşulan dile, kullanılan kelimeye bir şekilde yansması ve bu yansımının oluşturduğu özgün anlam evrenini, harfî tercümeyle eksiksiz bir şekilde herhangi bir dile aktarmak elbette ki fazlasıyla zor olacaktır. İmkânsızlığı göz ardı edilerek yapılacak harfî tercümenin nesnesi Kur’ân olursa; ancak başarısız ve yanlış bir çeviri söz konusu olabilir.

Tefsirî tercümeyle gelince; biz bu yöntemin de sanıldığı kadar kolay olmadığını, ancak mümkün olduğunu düşünüyoruz. Zira başarılı bir tefsirî tercümenin anlam ve anlatım bozukluklarından olabildiğince uzak olması gerekmektedir. Bunun için de mütercimin hem kaynak dili hem de hedef dili iyi bilmesi, çoğu kez yeter bir sebep olamayacaktır. Mütercimin her iki dilin yanı sıra diller arasındaki farklılıkları da çok iyi bilmesi elzemdir. Nitekim çeviri hatalarının önemli bir bölümü, diller arasındaki farklılıkların yeterince bilinmemesinden kaynaklanmaktadır. Söz gelimi Arapça ve Türkçenin cümle ve tamlama kurgusu tamamen farklıdır. Arapçada isim cümlesi,

¹⁵ ez-Zerkani, a.g.e., II, 80-81.

¹⁶ ez-Zerkani, a.g.e., II, 80-81; Cerrahoğlu, a.g.e. , s. 217; Demirci, a.g.e. s. 305; Aydüz, a.g.e. , s. 27.

isimle başlarken¹⁷ Türkçede aynı cümle isimle biter.¹⁸ Her iki dildeki fiil cümleleri için de aynı ters kurgu söz konusudur.¹⁹ Arapçada sıfat tamlaması; sıfat, sıfatlanan isimden sonra getirilerek²⁰ elde edilirken Türkçede tam tersi bir kurgu söz konusudur.²¹

Mütercimin hem kaynak dili hem de hedef dili her açıdan ideal ölçüde bilmesi ve bunun yanı sıra yukarıda bir kısmını dile getirdiğimiz diller arasındaki nüanslara vakıf olması durumunda tefsirî tercüme yöntemiyle başarılı çeviriler ortaya çıkarması mümkün olacaktır. Zira çeviride esas olan, mefhumu anlamak ve aktarmaktır. Mütercimin bütün birikim ve gayretini anlamaya ve anladığını aktarmaya sarf etmesi durumunda, metindeki mefhumu ikinci bir dile, o dilin kurallarıyla dönüştürmesi mümkün olacaktır. Anlam eksenli çeviride önemli olan mefhumu idrak etmek ve onu idrak edilebilecek bir surette muhabata yansıtmaktır. Harfi tercümenin aksine tefsirî tercümede mütercim, metni anlama ve ifade etme konusunda daha geniş imkânlara sahiptir. Çünkü bu tercüme türünde mütercim, harfi tercümede olduğu gibi sınırlı ve dar bir alana hapsedilmişçesine kaynak dilin şekilsel ölçülerine sıkı sıkıya bağlı kalmak zorunda değildir. Mütercimi ilgilendiren şey, sadece anlamın kendisidir. Metni anlamak ve onu hedef dilin kural ve ölçülerini gözeterek anlatmak, mütercimin birinci önceliğidir. Tefsirî tercümede gözetilen bu rahatlık, işin erbabı kişilerin Kur'ân'ı bu yöntemle iyi bir şekilde çevirmesini mümkün kılacaktır. Kaldı ki, eğer Kur'an, sadece Arapça bilenlere nazil olmamışsa; başka dilleri konuşanlar da onu okuyup anlamak ve gereğince yaşamak zorundaysa, bunun bir yolu olmalıdır ve bu yolu bilip uygulamak beşer takatini ve kabiliyetini aşmamalıdır.

Elbette çevirisi zor ayetler de vardır ama bu zorluk, çoğunlukla söz konusu ifadelerin müteşabih karakterli²² olmasından kaynaklanmaktadır. Kaldı ki müteşabih karakterli ifadeleri anlamak, sadece onları hedef dilden okuyanlar için değil; tarihten günümüze, anadili Arapça olanlar için de sorun olmuştur. Yani burada çeviri sorununu aşan, belki de onunla ilişkilendirilmemesi gereken, vakiyadan kaynaklanan bir durum söz konusudur.

¹⁷ er-Racihî, Abduh, *et-Tatbikü'n-nahvi*, Daru Nehdeti'l Arabiyyeti, Lübnan, 2004, s. 93; Sevinç, Resul, *Arapçada Cümle Yapısı*, Ensar Yay. , İstanbul, 2007. s. 144.

¹⁸ Gencan, Tahir Necat, *Dilbilgisi*, Ayraç Yay. , Ankara, 2001, s. 107.

¹⁹ er-Racihî, a.g.e. , s. 93; Sevinç, a.g.e., s. 139; Gencan, a.g.e., s. 107.

²⁰ el-Haşimi, Ahmed b. İbrahim b. Mustafa, *el-Kavaidü'l-Esasiyy li'l-luğati'l Arabiyye*, Tahk. : Muhammed Ahmed Kasım, el-Mektebetü'l-Asriye, Beyrut, s. 261; er-Racihî, a.g.e. , s. 429; Çörtü, M. Meral, *Arapça Dilbilgisi (NAHİV)*, İFAV Yay. , İstanbul, 2008, s. 347.

²¹ Gencan, a.g.e., s. 197.

²² 3.Al-i İmran 7.

b) Örnekler Çerçevesinde Harfî ve Tefsirî Tercüme'nin Türkçe Meallere Uygulanabilirliği Problemi

Bu başlık altında değişik örneklerden hareketle Türkçe Meallerde uygulanan tercüme yönteminin neliği üzerinde durmaya çalışacağız. Amacımız uygulanan yöntemin söylenegeldiği gibi gerçekten tefsirî tercüme metodu olup olmadığını tespit etmektir. Nakledeceğimiz örnekler ve kaynaklara atıfla bunlarla ilgili olarak yapacağımız değerlendirmeler neticesinde, ilim dünyasına katkı sağlayacak sonuçlar elde edeceğimizi umuyoruz.

Bazı mütercimlerin, daha tercih edilebilir bir yöntem ve işlevsel bir değere sahip olmasına rağmen, çevirilerinde tefsirî tercüme tercih etmediğini, bilerek veya bilmeden çoğu kez harfî tercüme meylettiğini, yani imkânsıza talip olduğunu görmekteyiz. Bu iddiamızı örneklerle izah etmek mümkündür.

Mü'minûn 112: " قَالَ كَمْ لَبِثْتُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ " Öztürk'ün²³ bu ayetle ilgili çevirisi şöyledir: "Buyurur: Yeryüzünde yıllar sayısı ne kadar kaldınız?" Ayet ve çevirisini basit bir şekilde tahlil ettiğimizde karşımıza şu sonuçlar çıkar: Ayet, " قَالَ " fiiliyle başladığı için fiil cümlesidir. Bunun farkında olan mütercim, adeta bir Arap gibi düşünerek cümlesine fiille başlamış ve çeviride sonda bulunması gereken fiili başa alarak Türkçe açısından kural ihlali yapmıştır. "عَدَدَ سِنِينَ" ifadesini, "yıllar sayısı" şeklinde literal olarak tercüme etmiştir ki Türkçede bunun doğru karşılığı, " كم " soru edatını da hesaba katmak kaydıyla, "kaç yıl" dır. Öztürk'ün çevirisinin tefsirî tercüme olmadığı açıktır. Bunun kurgu olarak harfî ve yetersiz bir tercüme olduğunu söyleyebiliriz. Yukarıdaki ayeti Türkçeye kurallı bir şekilde tercüme etmek mümkündür: "Allah, yeryüzünde/dünyada kaç yıl kaldınız, dedi." Öztürk'ün mealinde, isteyen herkesin bakıp görebileceği benzer birçok örnek bulmak mümkündür.

Ğaşiye 14: " وَأَكْوَابٌ مَوْضُوعَةٌ " Ateş²⁴ bu ayeti, "konulmuş bardaklar" şeklinde tercüme etmiştir. "Konulmuş bardaklar" ibaresi, akla bir yerlere konulmuş, bırakılmış bardakları getirmektedir. Oysa söz konusu olan, bazı bardakların bilinmeyen bir yerlere konulması değil; aksine "doldurulmuş, dolu bardaklardır". Burada ism-i meful olan " مَوْضُوعَةٌ " /konulmuş, kelimesinin harfî çevirisinden kaynaklanan bir hata söz konusudur.

²³ Öztürk, Yaşar Nuri, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Yeni Boyut, İstanbul, 2008, s. 350.

²⁴ Ateş, Süleyman, , *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Kılıç Kitabevi Yayın ve Dağıtım, Ankara, ts, s. 592.

Buruc 4: “قِيلَ أَصْحَابُ الْأَخْذُودِ” Koçyiğit²⁵ bu ayeti, “...hendeklerin sahipleri kahredilmiştir”, şeklinde tercüme etmiştir. Böyle bir tercümenin sebebi geçmiş zamanın edilgen kipi “قِيلَ” fiilinin lâfzî çevirisidir. Oysa fiilin Arapçada bu formuyla yerine göre beddua anlamını da içerebileceği göz önünde bulundurulseydi; “kahredilmiştir” demek yerine muhtemelen “kahrolsun” ve ya “kahrolası” gibi ifadeler tercih edilecekti. Çünkü bilinmektedir ki Türkçede emir kipiyle, geleceğe yönelik ifadeler kullanılarak beddua yapılır.

Kalem 16: “سَنَسِمُهُ عَلَى الْخُرْطُومِ” Eryarsoy-Ağırakça²⁶ ayeti; ... “Biz burnu üzerinden damgalayacağız onu...” şeklinde harfi yöntemle tercüme etmeye çalışmıştır. Hem çevirideki cümle kurgusu hem de kelimeler için seçilen birebir karşılıklar bu tercümenin harfî ve yetersiz bir tercüme olduğunu göstermektedir. Eğer ayet, tefsirî tercüme yöntemiyle çevrilseydi muhtemelen şöyle bir çeviriyle karşılaşacaktık: Onu rezil rüsva edeceğiz/onun burnunu sürteceğiz.²⁷

Kureyş 1-2: “{1} إِيْلَافِهِمْ رِحْلَةَ الشِّتَاءِ وَالصَّيْفِ {2}” Varol²⁸ bu iki ayeti, “ 1. Kureyş’i (birbirine) ülfet ettirdiği için, 2. Kış ve yaz yolculuklarında (aralarında) ülfet oluşturduğu için”, şeklinde en azından tefsirî denemeyecek bir yöntemle tercüme etmiştir. Çünkü böyle bir çeviriyle, ayette kastedilen şeyin; Kureyş’in, sağlanan barış ve güven ortamından yararlanarak kış ve yaz aylarında her türlü tehlikeden emin bir şekilde, zorlanmadan ticari faaliyetlerini sürdürebilmeleri imkânı²⁹ olduğunu çıkarsamak mümkün görünmemektedir.

İhlas 3: “كَمْ يَلِدْ وَكَمْ يُؤَلِّدُ” Bu ayetin farklı meallerdeki çevirisi bile tek başına, meallerde uygulanan yöntemle ilgili önemli bir veri olarak kabul edilebilir. Bu ayeti, tefsiri bir tercümeyle; “ Allah doğurmamış ve doğmamış; Allah’ın ne çocuğu vardır ne de kendisi başkasının çocuğudur; Allah’ın evladı olmadığı gibi, ana-babası da yoktur,” gibi ifadelerle tercüme etmek mümkündür. Nitekim ayeti bu ve buna yakın bir şekilde tercüme eden mütercimler bulunmaktadır.³⁰ Ancak çoğu mealde, bu ayet,

²⁵ Koçyiğit, Talat, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Kılıç Kitabevi, Ankara, 1993, s. 589.

²⁶ Eryarsoy, Beşir-Ağırakça, Ahmed, *Kur’an-ı Kerim ve Türkçe Meali*, Buruc Yay. , İstanbul, 1997, s. 566.

²⁷ Zemahşeri, Ebu’l Kasım Mahmud b. Ömer, *el-Keşşaf an-Hakaiki’t-Tenzil ve ‘Uyuni’l-Ekavil fi Vucuhi’t-Te’vil*, Tahk. ve Tahric: Adurrezzak el-Mehdi, Dar-u İhya-i Turasi’l Arabi, Beyrut, 1997, IV,591.

²⁸ Varol, Ahmet, *Kur’an-ı Kerim Meali*, Madve yay. , İstanbul, 1997, s. 692.

²⁹ et-Taberî, Muhammed İbn-i Cerir, *Camiu’l-Beyan fi Te’vili’l-Kur’ân*, Daru’l Kutubi’l İlmiyye, Beyrut, 2009, XII,700-701-702.

³⁰ Işıcık, Yusuf, *Kur’an Meali*, Konya İlahiyat Demeği, Konya, 2008, s. 446; Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer, *Kur’an-ı Kerim Meali, D.İ.B.* , Ankara, 2007, s. 604; Öztürk, Mustafa, *Kur’ân-ı Kerim Meali, Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri*, OTTO, Ankara, 2008, s. 604; Öztürk, Abdulvehhap, *Kur’an-ı Kerim*

“Allah doğurmamış/doğurmadı ve doğurulmamış/doğurulmadı³¹/doğurulmuştur³²; doğrulmamış/doğrulmadı³³ gibi ifadelerle yer bulmuştur. Böyle bir çeviri, özellikle ikinci bölümü (doğurulmamış /doğrulmamış /doğrulmadı açısından problemlidir; çünkü ilgili bölümdeki edilgen çatılı “يُؤَلَّدُ” fiilinin çevirisinde, harfî tercüme yöntemi uygulanmaya çalışılmıştır. Çeviride tercih edilen fiillerden “doğurulmamış” kelimesini ne elimizde mevcut önemli kaynaklarda³⁴ ne de TDK'nin internet sitesinde bulamadık.³⁵ Çevirilerdeki “doğurulmamış/doğrulmadı” gibi fiiller ise sözlüklerde “doğrulmak” olarak yer almaktadır. “Doğrulmak” kelimesi, eğikliği ve eğriliği gidip düz duruma gelmek; davranıp kalkmak; düzelmek, kendine gelmek; yönelmek; teveccüh etmek gibi anlamlara gelmektedir.³⁶ Buna göre, tercih edilen kelimelerin, ayetin çevirisi için uygun karşılıklar olmadığını vurgulamak evleviyet kesp etmektedir. Bu vesile ile ilgili çevirilerin tefsiri olmamakla kalmayıp aynı zamanda yanlış olduğunu da belirtmekte yarar vardır.

Felak 1-5:

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ {1} مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ {2} وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ {3}
وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ {4} وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ {5}

Bu sure ile ilgili çevirilerin de; dilbilim kurallarına uygun birer tefsiri tercüme olmadığını yeri gelmişken belirtmekte yarar görüyoruz. Zira 31, 32, 33 ve 34. dipnotlarda adı geçen mütercimlerin tümü, orijinal metinde sık sık tekrarlanan “şerr”

ve Meali, Emek Ofset Yay. , Ankara, ts., s. 604; Piriş, Şaban, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, İlbahar Yay. , İstanbul, 1998, s. 372; Koçyiğit, a.g.e., s. 604; Hizmetli, Mustafa, *Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı*, Birleşik Yay. , İstanbul, 1997, s. 401; *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, T.D.V. Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Haz. : Kurul, Ankara, 1993, s. 604; Atay, Hüseyin, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, S.E.K Yay. , Ankara, 1995, s. 604.

³¹ Yazır, Elmalılı Hamdi, *Kur'an-ı Kerim ve Meali* (Haz. ve Notl. : Düccane Cündioğlu), İslamoğlu Yay. , İstanbul, 1993, s. 604; İslamoğlu, Mustafa, *Hayat Kitabı Kur'an*, Düşün Yay. , İstanbul, 2009, s. 1323; Ünal, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali*, Define Yay. , İstanbul, 2008, s. 1331; Bilmen, Ömer Nasuhi, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali Âlisi*, Akçağ Yay. , 1996, 606; Yavuz, A. Fikri, *Kur'an-ı Kerim ve Meali Âlisi*, Sönmez Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul, 1974, s. 606; Yıldırım, Suat, *Kur'an-ı Hâkim ve Açıklamalı Meali*, Işık Yay. , İstanbul, 2002, s.604; Ateş, a.g.e., s.604 ; Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, *Kur'an-ı Kerim ve Muhtasar Meali*, Hayrat Neşriyat, İstanbul, 2001, s. 604; Bulaç, Ali, *Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı*, Çıra Yay. , İstanbul, 2009, s. 605; Eryarsoy-Ağırakça, a.g.e., s.606 ; Davutoğlu, a.g.e., s. 606; Varol, a.g.e., s.698; Eliaçık, İhsan, *Yaşayan Kur'an*, İnşa Yay. , İstanbul, 2008, s. 142.

³² Öztürk, Yaşar Nuri, a.g.e., s.606.

³³ Akdemir, Salih, *Son Çağrı Kur'an*, Ankara Okulu Yay. , Ank. 2004, s. 604; Çantay, Hasan Basri, *Tefsirli Kur'an Meali: Kur'an-ı Hâkim ve Meal-i Kerim*. Haz. : M. A.Yekta Saraç. Risale Yay. , İstanbul. 2005, III,371.

³⁴ T.D.K., *Büyük Türkçe Sözlük*, (1–2), Ankara, 1988; Ayverdi, İlhan, *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, 3. Baskı, Kubbealtı Yay. , İstanbul, 2008.

³⁵ <http://www.tdkterim.gov.tr/bts/Erişim: 27. 07. 2010>.

³⁶ Ayverdi, a.g.e., I, 745.

kelimesini, aynı şekilde tekrar ederek çevirilerine aktarmıştır. Yapılan çeviriler aşağı yukarı şu şekildedir: “Yarattığı şeylerin şerrinden, karanlığı bastığı vakit gecenin şerrinden, düğümlere üfleyen kadınların şerrinden; bir de haset ettiği vakit, kıskancın şerrinden sabahın Rabbine sığınırım.” Eğer mütercimler, Felak suresini, birbirinin devamı şeklinde toplu olarak değil de bağımsız bir cümlede bulunması gereken özne, yüklem v.b. temel öğelerin yerli yerine konulduğu kurallı cümleler olarak tercüme etseydi, mevcut durum makul karşılanabilirdi. Ancak hal-i hazırda Felak 1-5 ile ilgili çevirilerin, Türkçe açısından anlatım bozukluğu olarak kabul edilen; gereksiz kelime tekrarı olgusu nedeniyle ideal tefsirî tercüme olmadığını söylemek mümkündür. Kanaatimizce bunun nedeni, tefsirî tercümenin mütercime sağladığı imkânları tam olarak kullanamamış olmasıdır. Mütercimlerin mevcut çevirilerindeki “gereksiz tekrarlarla ilgili hatayı” şu şekilde düzeltmek mümkündür: De ki: “Yarattığı şeylerin, karanlığı bastığı vakit gecenin, düğümlere üfleyen kadınların; bir de haset ettiği vakit, kıskancın şerrinden sabahın Rabbine sığınırım”.

Meryem 4 ile ilgili çevirilere baktığımızda da tefsirî tercüme yönteminin ihmal edildiğini görürüz. “قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا” şeklindeki ibareyi tefsiri tercüme yöntemiyle “Rabbim, elden ayaktan kesildim, gücümü yitirdim, yaşlandım; saçlarım ağardı”, şeklinde tercüme etmek mümkündür. Daha önce de belirttiğimiz gibi tefsirî tercümede önemli olan manadır ve bu manayı en elverişli ve işlevsel olacak şekilde başka bir dile aktarmaktır. Dolayısıyla Meryem 4. ayeti tercüme ederken ayetin Arapçasında bulunan “kemik, alev, kafa” gibi kelimelere takılı kalmamak gerekecektir. Çünkü bunlar, klasik Arapçada “yaşlılığı” ve “saçların ağarmasını” sembolize eden unsurlar olarak kullanılmış ve bu işlevleriyle Kur’ân’a da geçmiştir.³⁷ Yani bunları, mesajın kendisi olarak değil; onu taşıyan birer sembol olarak görmek gerekir. Ama yapılan çevirilere baktığımızda izlenen yöntemin yanlış olması hasebiyle “kemik, alev, kafa” gibi kelimelerin hiç gereği yokken sık sık karşımıza çıktığını görürüz. Bu ayetin yapılan çevirileriyle ilgili üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise, mütercimlerin bir kısmının “وَاسْتَعَلَ الرَّأْسُ شَيْبًا” ibaresini, “saçlarım ağardı” şeklinde tefsirî tercüme yöntemiyle çevirirken; aynı mütercimlerin “إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي” ibaresini “kemiklerim zayıfladı/gevşedi” şeklinde harfî tercüme yöntemiyle çevirmiş olmalarıdır.³⁸ Aynı ayeti oluşturan ve aynı yöntemle ele alınması gereken birbirinin devamı niteliğindeki mecazi ifadelerin, aynı mütercimler tarafından

³⁷ Zemaşşeri, a.g.e., III, 6.

³⁸ Akdemir, a.g.e., s.304; Atay, a.g.e., s. 304; D.İ.B., a.g.e., s. 304; T. D. V. , a.g.e., s. 304;

farklı yöntemlerle tercüme edilmiş olmaları, Türkiye'deki meallerin en azından makalemizin konusu açısından; uygulanabilir belirli bir metot dahilinde hazırlanmadığını açık bir şekilde göstermektedir.

Konuyla ilgili örnekleri çoğaltmak mümkündür; ancak yirmiye aşkın meali kapsayan farklı örneğin, erbabında kanaat oluşturmaya yeteceğini düşünüyoruz. Harfî tercüme yönteminin ve mütercimlerden kaynaklanan sorunların etkisiyle ortaya çıkan mezkûr örnekler bakarak, bunlara tefsiri tercüme denilemeyeceğini söylemek abartı olmayacaktır. Verdiğimiz örnekler, hem cümle kurgusu hem de çeviri için tercih edilen kelimeler açısından daha çok harfî tercümeyi andırmaktadır. Bu vesileyle, meallerde tefsirî tercümenin yaygın bir şekilde ihmal edildiğini söylemek mümkün olmakla birlikte; hazırlanan bütün meallerin tamamıyla harfî tercüme ürünü olduğunu söylemek de haksızlık olacaktır. Görebildiğimiz kadarıyla her hangi bir mealin salt harfî tercüme ürünü olduğunu söylemek nasıl mümkün değilse aynı şekilde onun, salt tefsirî tercüme ürünü olduğunu söylemek de mümkün değildir. Ancak rahatlıkla söyleyebileceğimiz bir şey var ki, Kur'ân'ın çevirisi söz konusu olduğunda işlevsel olabilecek yegâne yöntem olan tefsirî tercüme yöntemi, istisna kabul edilemeyecek düzeyde atıl bırakılmıştır. Aynı mütercim, her hangi bir ayeti, tefsirî tercüme yöntemiyle olabildiğince güzel tercüme etmişken; başka bir ayeti, harfî tercüme yöntemiyle çevirmeye kalkışabilmiştir. Bunun da ötesinde, bir ayetin farklı unsurlarının gereği yokken değişik yöntemlerle çevrildiğini görmek de mümkündür. Mütercimlerin bu konuda değişkenlik gösteren tutumlarının bilinçli bir tercih mi yoksa kendileri tarafından inşa edilen yöntemleri mi olduğunu bilemeyiz. Ne olursa olsun, karşı karşıya bulunduğumuz durum; mütercimler tarafından meallerinde izledikleri belirli bir yöntemlerinin olup olmadığı, olduğu söyleniyorsa, bihakkın uygulanıp uygulanmadığı konusunda bizleri, zorda ve kararsız bırakmakta, şüpheye sevk etmektedir.

Türkçede Kur'an'ın tefsirî tercümesiyle ilgili başarılı çalışmalar yapıldığını da belirtmek gerekir. Mustafa Öztürk'ün meali kanaatimizce diğerlerine göre tefsirî tercümenin ve Türkçenin dilbilim kurallarının daha iyi uygulandığı bir çalışmadır. Daha başarılı olduğunu öne sürdüğümüz bu mealden vereceğimiz örnekler, konunun anlaşılmasına önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda harfî tercüme yöntemiyle hatalı bir şekilde tercüme edildiğini öne sürdüğümüz yukarıdaki örneklerin; Mustafa Öztürk'ün mealindeki karşılıklarından hareketle hem konuya açıklık getirmeye hem de mukayese imkânı sağlamaya çalışacağız.

Mü'minûn 112: Derken, Allah cehennemdekilere, “dünyada kaç yıl kaldınız?! diye soracak.

Ğaşıye 14: Şarap dolu kadehler...

Buruc 4: Kahrolası kâfirlerin melun oldukları gibi...

Kalem 16: Ama biz, yakında onun burnunu sürtüp perişan edeceğiz.

Kureyş 1-2: Mademki Allah Kureyş kabilesinin güvenlik ve barış anlaşmalarından faydalanmasını, dolayısıyla kış ve yaz mevsimlerinde ticari yolculuklarını huzur ve güvenlik içinde yapmasını sağladı.

İhlâs 3: O ne bir çocuk sahibi olmuş, ne de bir anadan doğmuştur.

Meryem 4: Ey rabbim! Artık çok yaşlandım. Kemiklerim erimeye yüz tuttu. Saçlarım da iyice ağardı.

Buraya naklettiğimiz çevirilerle yukarıdakileri karşılaştırdığımızda, tefsirî tercüme yönteminin hangilerinde işlevsel ve aktüel bir değer kazandığına, hangilerinin daha anlaşılır ve dolayısıyla başarılı olduklarına karar vermek zor olmayacaktır.

Daha başarılı çeviriler ürettiğini öne sürdüğümüz mütercimın mealinin hatadan beri olmadığını da belirtmek gerekmektedir. Nitekim Felak 1-5 ile ilgili çevirilere, tefsiri tercüme yöntemine uygun olmadıkları gerekçesiyle katılmadığımızı belirtirken ilgili dipnotta Mustafa Öztürk'ün mealini de zikretmiştik.

Sonuç

Kur'ân'ın başka dillere çevirisi bağlamında harfî tercümenin işlevsel bir yöntem olamayacağı açıktır. Kur'ân, ancak tefsirî tercüme yöntemiyle başka dillere çevrilebilir. Çünkü tefsirî tercümede, ayetlerin kurgusal düzeni ve kelimelerin konumlandırıldığı yerden ziyade; taşıdığı anlam önemlidir. Kur'ân'ın çevirisi için uygulanması mümkün olan bu yöntem, sanıldığı kadar kolay değildir. Bu yöntemi uygulamak için iki aşamadan oluşan bir süreç izlenmelidir. Birinci aşama kaynak dille ilgili süreçtir. Bu süreçte mütercim, kaynak dilin/ayetin ne anlama geldiğini, neyi anlatmak istediğini eksiksiz bir şekilde anlamalı, anlamı zihninde tam olarak belirginleştirmeli, bir bakıma somutlaştırmalıdır. İkinci aşama hedef dille ilgili süreçtir. Bu süreçte mütercim, zihninde net bir şekilde vücut bulan manayı, hedef dile en iyi şekilde aktarma çabası içinde olmalıdır. Anladığını, zihninde belirgin bir halde olan anlamı, hedef dilde bu kez kendisi anlatmalıdır. Kanaatimizce çeviri, çevirmenin, anladığını kendi ifadeleriyle anlatmasıdır. Birinci aşama için gerekli olan en önemli

husus, iyi bir Arapça bilgisi ve kültürüdür. Eğer Kur'ân ya da herhangi bir metni meydana getiren gramer ve kelimelerle ilgili her bir unsurun anlama katkısı varsa ve en ufak bir ayrıntı bile anlamın oluşmasında rol oynuyorsa; mütercim için bütün bu etkenleri algılayabilecek bir donanıma ihtiyaç vardır. İkinci aşamada ise gerekli olan hedef dildir. Örneğin mütercim, eğer Kur'ân'ı Türkçeye tercüme ediyorsa, Türkçeyi, konuşma dilinden de öte, dilbilim olarak iyi düzeyde bilmelidir.

İmkânsızlığı nedeniyle harfî tercüme yönteminin işlevsel olmaması, meallerdeki çeviri yöntemine zorunlu olarak tefsirî tercüme dememizi gerektiriyormuş gibi görünse de gerçekten anlaşılaktan çok uzak motamo çeviriler yüzünden bunu kabul etmek mümkün değildir. Görünen odur ki tefsirî tercüme yöntemi, meallerde bihakkın işlevsel ve aktüel bir değere kavuşamamıştır. Kanaatimizce, cümle yapısı ve kelimeler için tercih edilen karşılıklardan dolayı birçok meale uygulanan yöntem, -bilinenin aksine- farkında olarak ya da olmayarak çoğu kez harfî çeviri yöntemi olmuştur. Yani az kabul edilemeyecek sayıda ayet, Kur'an'a uygulanması imkânsız olan bir yöntemle tercüme edilmiş ve doğal olarak başarılı olunamamıştır.

Kur'an'ı tercüme etmek isteyenlerin, referans ve hedef dil ile ilgili eksiklerini tamamladıktan sonra olmazsa olmaz bir şekilde meallerinde bağlı kalabilecekleri uygulanabilir bir metod belirlemeleri gerekmektedir. Çünkü daha işin başında, hangi ilke ve yöntemlere göre hareket edileceği belli olmadığında birçok problemle karşı karşıya kalınacaktır. Bir de bağlı kalınacağı ifade edilen yönteme göre hareket edilmelidir. Aksi takdirde tefsirî tercüme yöntemine göre hazırlandığı belirtilen, ancak sonuçta hangi yöntemle yazıldığı pek de belli olmayan meal örnekleri üretilmeye devam edilecektir. Nitekim harfî tercümenin Kur'ân'a uygulanabilirliği mümkün kabul edilmemekle ve yegâne yöntem olarak tefsirî tercümenin imkânı vurgulanmakla beraber; baştan beri örneklerle izah etmeye çalıştığımız gibi, ortaya çıkan ürünlerde bu doğrultuda bir eğilim net olarak görünmemekte ve mevcut durum, birçok ayetin Türkçe çevirisinde, izlenen yöntemin en azından tefsirî tercüme yöntemi olmadığı düşüncesine kapı aralamaktadır.

Makalemizi, son olarak şu iktibasla neticelendirmekte fayda görüyoruz. "...Kur'ân metni için hedef (betimleyici) odaklı ve süreç odaklı (işlevsel-iletişimsel) yaklaşımlar paralelinde yeri geldiğinde birbirleriyle oldukça ilişkili 'deyimsel çeviri', 'yerleştirilen çeviri'(yerleştirme), 'özgür (serbest) çeviri', 'anlamına göre çeviri', 'iletişimsel çeviri' stratejilerini uygulamak kabul edilebilir. Diğer taraftan kısmen veya tam olsun, kuralcı ve kaynak metin odaklı yaklaşımların etkisinde oluşturulan 'kısmi

çeviri'nin, bağımlı çevirinin, 'satırarası çeviri'nin, 'sözcüğü sözcüğüne çeviri'nin, 'harfi çeviri'nin, 'öykünme çeviri'nin, 'dilsel çeviri'nin ve 'metin türünü tamamen veya kısmen değiştirme' nin uygun birer strateji olmayacağı kanaatini taşıyoruz."³⁹

KAYNAKÇA

- Akdemir, Salih, Son Çağrı Kur'an, Ankara Okulu Yay. , Ank. 2004.
- Akk, Halid Abdurrahman, Usulü't-Tefsir ve Kavaiduhu, Darü'n-Nefais, Lübnan, 2007.
- Albayrak, Halis, Tefsir Usulü, Şule Yay. , İstanbul, 1998.
- Altuntaş, Halil, Kur'an'ın Tercümesi ve Tercüme ile Namaz Meselesi, T.D.V. Yay. , Ankara.
- Altuntaş, Halil-Şahin, Muzaffer, Kur'an-ı Kerim Meâli, D. İ. B. , Ankara, 2007.
- Atay, Hüseyin, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, S/E/K Yay. , Ankara, 1995.
- Ateş, Süleyman, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Kılıç Kitabevi Yayın ve Dağıtım, Ankara, Ts.
- Aydüz, Davut, Tefsir Tarihi, Çeşitleri ve Konulu Tefsir, Işık Akademi Yay. , İstanbul, 2010.
- Ayverdi, İlhan, Misalli Büyük Türkçe Sözlük, Kubbealtı Yay. , İstanbul, 2008.
- Bilmen, Ömer Nasuhi, Kur'ân-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlisi, Akçağ Yay. , 1996.
- Bulaç, Ali, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Anlamı, Çıra Yay. , İstanbul, 2009.
- Cerrahoğlu, İsmail, Tefsir Usulü, T.D.V. , Ankara, 2006.
- Çantay, Hasan Basri, Tefsirli Kur'an Meali: Kur'an-ı Hâkim ve Meal-i Kerim. Haz: M. A.Yekta Saraç. Risale Yay. , İstanbul, 2005.
- Çiçek, Halil, 20. Asırda Kur'ân İlimleri Çalışmaları, Timaş Yay. , İstanbul, 1996.
- Çörtü, M.Meral, Arapça Dilbilgisi (NAHİV), İFAV Yay. , İstanbul, 2008.
- D.İ.B, Kurul; Dini Kavramlar Sözlüğü, Ankara, 2009.
- Davudoğlu, Ahmet, Kur'an-ı Kerim ve İzahlı Meali (Türkçe Anlamı), Çelik Yay. , İstanbul, 1981.
- Demirci, Muhsin, Kur'ân ve Yorum, Ensar Yay. , İstanbul, 2006.
- Demirci, Muhsin, Tefsir Terimleri Sözlüğü, İFAV Yay. , İstanbul, 2009.
- el-Haşimi, Ahmed b. İbrahim b. Mustafa, el-Kavaidu'l Esasiyy li'l-luğati'l -Arabiyye, Tahk. : Muhammed Ahmed Kasım, el-Mektebetu'l-Asriyye, Beyrut.
- Eliaçık, İhsan, Yaşayan Kur'ân, İnşa Yay. , İstanbul, 2008.
- er-Racihi, Abduh, et-Tatbiku'n-nahvi, Daru nehdeti'l Arabiyyeti, Lübnan, 2004.

³⁹ Hacımüftüoğlu, Halil, *Kur'an Tercümelerinde Yöntem Sorunu*, İz Yay. , İstanbul, 2008, s. 237-238.

- Eryarsoy, Beşir – Ağırakça, Ahmed, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Buruc Yay. , İst. 1997.
- ez-Zerkani, Muhammed Abdülazim, Menahilu'l-İrfan fi Ulumi'l-Kur'ân, Daru'l-Fikr, Lübnan, 1996.
- Gencan, Tahir Necat, Dilbilgisi, Ayraç Yay. , Ankara, 2001.
- Gürbüz, Faruk, Tercüme Problemleri ve Mealler, İnsan Yay. , İstanbul, 2004.
- Hacımüftüoğlu, Halil, Kur'an Tercümelerinde Yöntem Sorunu, İz Yay. , İstanbul, 2008.
- Hamidullah, Muhammed-Yaşaroğlu, Macit, Kur'ân Tarihi, D.İ.B. Yay. , Ankara, 1991.
- Hayrat Neşriyat İlmî Araştırma Merkezi Meâl Heyeti, Kur'an-ı Kerim ve Muhtasar Meali, Hayrat Neşriyat, İstanbul, 2001.
- Hizmetli, Mustafa, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı, Birleşik Yay. , İstanbul, 1997.
- Işıcık, Yusuf, Kur'an Meâli, Konya İlahiyat Derneği, Konya, 2008.
- İbn-i Manzur, Ebu'l-Fadl Cemaluddin Muhammed b. Mükerrrem, Lisanu'l- Arab, Daru'l-Fikr, Beyrut, 1994.
- İslamoğlu, Mustafa, Hayat Kitabı Kur'ân, Düşün Yay. , İstanbul, 2009.
- Koçyiğit, Talat, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Kılıç Kitabevi, Ankara, 1993.
- Kur'an-ı Kerim.
- Okiç, M. Tayyib, Tefsir ve Hadis Usulünün Bazı Meseleleri, Nun Yay. , İstanbul, 1995.
- Özel, Mustafa, Kur'ân ve Tefsir Terimleri Sözlüğü, Kayıhan Yay. , İstanbul, 2006.
- Öztürk, Abdulvehhap, Kur'an-ı Kerim ve Meali, Emek Ofset Yay. , Ankara, Ts.
- Öztürk, Mustafa, Kur'ân-ı Kerim Meali, Anlam ve Yorum Merkezli Çeviri, OTTO, Ankara, 2008.
- Öztürk, Mustafa, Meal Kültürümüz, Ankara Okulu Yay. , Ankara, 2008.
- Öztürk, Yaşar Nuri, Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meali, Yeni Boyut, İstanbul, 2008.
- Paçacı, Mehmet, Kur'ân'a Giriş, İSAM Yay. , İstanbul, 2006.
- Pilancı, Hülya, Anlatım Bozuklukları, Anadolu Üniv. , Yay. , http: // www. aof. anadolu. edu. tr/ kitap/IOLTP/2272. /unite 12, s. 222. Erişim: 25. 06. 2010.
- Piriş, Şaban, Kur'an-ı Kerim'in Türkçe Anlamı, İlkbahar Yay. , İstanbul, 1998.
- Sevinç, Resul, Arapçada Cümle Yapısı, Ensar Yay. , İstanbul, 2007.
- T.D.K. , Büyük Türkçe Sözlük, Ankara, 1988.
- Taberî, Muhammed İbn-i Cerir, Camiu'l Beyan fi Te'vili'l-Kur'ân, Daru'l- Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut, 2009.
- Ünal, Ali, Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali, Define Yay. , İstanbul, 2008.
- Varol, Ahmet, Kur'an-ı Kerim Meali, Madve Yay. , İstanbul, 1997.
- Yavuz, A. Fikri, Kur'an-ı Kerim ve Meal-i Âlisi, Sönmez Neşriyat, İstanbul, 1974.

- Yazır, Elmalılı Hamdi, Kur'ân-ı Kerîm ve Meâli (Haz. ve Notl. : Dücane Cündioğlu), İslamoğlu Yay. , İstanbul, 1993.
- Yıldırım, Suat, Kur'an-ı Hâkim ve Açıklamalı Meali, Işık Yay. , İstanbul, 2002.
- Zehebî, Muhammed Hüseyin, et-Tefsir ve'l-Mufessirûn, Mektebetu Vehbe, Kahire, 1995.
- Zemahşeri, Ebu'l Kasım Mahmud b. Ömer, el-Keşşaf an-Hakaiki't-Tenzil ve 'Uyuni'l-Ekavil fi Vucuhi't-Te'vil, Tahk. ve Tahric: Adurrezak el-Mehdi, Dar-u İhya-i Turasi'l-Arabî, Beyrut, 1997.